

„Dokud zde ti Ivani budou, mariáš nehraju“¹

První dny okupace ČSSR v srpnu 1968 ve vzpomínkách příslušníků plzeňského pracoviště vojenské rozvědky

DANIEL POVOLNÝ

Včasné zjištění příznaků, že se schyluje k napadení Československa, respektive států Varšavské smlouvy armádami NATO představovalo pro čs. vojenskou rozvědku – Zpravodajskou správu Generálního štábu Československé lidové armády (ZS GŠ ČSLA) trvale úkol číslo jedna. Její 1. skupina (kancelář měla v budově tehdejší Posádkové správy Plzeň na třídě 1. máje č. 19, dnes Klatovské třídě)² 1. oddělení (operační agenturní průzkum, získávání a řízení tajných spolupracovníků se zaměřením na SRN) 248. provozního praporu (tzv. zakrytá čili tajná část ZS GŠ) proto měla průběžně získávat od agentů a dalších spolupracovníků důležité vojenské informace o situaci za naší západní hranicí. Když ovšem v noci na 21. srpna 1968 překročila hranice Československa vojska Varšavské smlouvy, aby ukončila reformní proces pražského jara, ocitli se členové 1. skupiny v soukolí událostí, s nimiž jen sotva předem počítali. Způsob řešení mezních situací, do nichž se v závěru léta dostali, poté na dvě desetiletí ovlivnil nejen život jich samých a jejich kolegů, ale i jejich nejbližších.

 Západní Čechy od brzkých ranních hodin obsazovaly desítky tisíc sovětských vojáků 1. gardové tankové armády (velitel genpor. Konstantin Grigorjevič Kožanov), která za normálních okolností sídlila v Drážďanech. První jednotky, které vstoupily do Plzně někdy okolo 6.20 hod., patřily k neupřesněným divizím této armády a pokračovaly dál. Přes Chomutov poté do Plzně mířila 9. tanková divize pod velením genmjr. Korotejeva a publikované fotografie dokládají přímo v Plzni přítomnost těžkých tanků T-10 jejího 23. tankového pluku plk. P. V. Agapova. Pluk se však později rozmístil mimo Plzeň. Samotná 9. tanková divize zřejmě přijela do Plzně během dopoledne a začala obsazovat důležitá místa, jako např. Posádkovou správu Plzeň, kde si zřídila velitelství.³

POKYNY Z PRAHY

Náčelníkem uvedeného plzeňského pracoviště operačního agenturního průzkumu byl pplk. Václav Kašpírek.

1 Archiv bezpečnostních složek (ABS), f. Personální spisy ministerstva obrany (MO), osobní spis pplk. V. Kašpírka, Poznatky na 1. skupinu 1. oddělení – Plzeň, 17. 7. 1969, s. 1.

2 Za pomoc s určením místa děkuji paní Jitce Suchanové z Plzně. Její otec Ladislav Šíp celý život rád fotografoval a je autorem zde publikovaných dobových fotografií z Plzně, které jsou dnes uloženy v Archivu města Plzně (AmP).

3 Podrobněji o obsazení Plzně a západních Čech viz POVOLNÝ, Daniel: *Operace Dunaj. Krvavá odpověď Varšavské smlouvy na pražské jaro 1968*. Academia, Praha 2018, s. 270–277, 281.

Invazní tanky na plzeňské třídě 1. máje v srpnu 1968 (foto: AmP / Ladislav Šíp) a stejné místo dnešní Klatovské třídy na současné fotografii (foto: Filip Ševčík)

Sovětsí vojáci na Klatovské třídě blokují přístup občanů ke vchodu na Posádkovou správu Plzeň, kde měli v srpnu 1968 kanceláře příslušníci 1. skupiny 1. oddělení 248. provozního praporu. Mezi okny je vidět část pamětní desky obětem 2. světové války. (foto: AmP / Ladislav Šíp)

Ten dostal od svého nadřízeného, náčelníka 1. oddělení⁴ pplk. Karla Šnábla z Prahy v souvislosti s okupací Československa celou řadu úkolů. Jedním z prvních bylo zajistit vysokou bojovou pohotovost a dosažitelnost příslušníků pracoviště. To obvykle znamenalo informovat podřízené na pracovišti i mimo něj o tom, co se děje, a vydat příslušné rozkazy, jako např. shromáždit se na určeném místě, převzít si zbraně a vybavení, zajistit písemnosti před zničením nebo zneužitím aj.⁵

Kašpírek vyrozuměl své podřízené, ale navíc jim nařídil soustředit se na pracovišti. Se svoláváním mu pomáhal jeho zástupce, starší důstojník pplk. Oldřich Gablas. Ten zřejmě mezi prvními povolal staršího důstojníka pátrače pplk. Bohumila Fňukala, který se dostavil už ve 2.15 21. srpna.

O 15 minut později dostal od Kašpírka rozkaz, aby odjel do konspiračního bytu (KB) Hluboká (pravděpodobně v okolí vsi Hluboká, asi 10 km severoseverozápadně od Plas). Tam měl vyhledat staršího důstojníka pátrače

pplk. Františka Veverku a předat mu rozkaz k okamžitému vysazení, tedy návratu do SRN, agenta, s nímž zde právě probíhala schůzka. Fňukal rozkaz splnil a v 10.30 se vrátil na pracoviště. V KB Hluboká rovněž pobýval mjr. Miloslav Kott, který jako radiodůstojník 1. skupiny plnil nespecifikované (spojovací) úkoly (patrně v souvislosti se schůzkou) schválené 6. oddělením (informační) ZS GŠ, ale kvůli obsazení ČSSR musela být celá plánovaná akce přerušena. O vstupu vojsk se podle něj v KB dozvěděli tak,

4 Bývá též uváděno jako oddělení operační rozvedky nebo operačního průzkumu. Podrobněji k činnosti 1. oddělení a organizaci ZS GŠ viz PŮČIK, Miloslav: *Operačný agentúrny prieskum československého vojenského výzvedného spravodajstva (1960-1989)*. Slovenské pedagogické nakladateľstvo - Mladé letá, Bratislava 2023, s. 73-74 a 96-97.

5 Starší důstojník pplk. Stanislav Šatra, který musel přerušit dovolenou, si měl dát do pořádku pohotovostní vak a osobní zbraň, napáskovat si náboje do zásobníků a odevzdat finanční hotovost do pokladny skupiny. ABS, f. Personální spisy MO, osobní spis plk. Stanislava Šatry, Doplněk k životopisu, 14. 5. 1970, s. 6.

že je okolo 2.00 přišel vzbudit hajný (v 2.00 odvysílal rozhlas po drátě prohlášení předsednictva ÚV KSČ o okupaci Československa). Okolo 8.00 se pak Kott vydal zpět do Plzně, kde se na pracovišti hlásil Kašpírkovi, od něhož dostal další úkoly. Veverka ovšem uvádí, že se o okupaci dozvěděl až okolo 3.00. V tom případě by ho nemohl informovat Fňukal, ale právě hajný. Poté, co mu Fňukal předal Kašpírkův rozkaz, vyrazil Veverka s agentem a blíže neidentifikovaným pomocníkem skupiny Dubem k hranicím, kde agenta převedli zpět do SRN, načež se okolo 16.00 také vrátil do Plzně.

Staršímu důstojníkovi pátrači pplk. Pavlu Očkayovi zavolal pplk. Gablas ve 3.30. Chtěl, aby přišel na pracoviště a poslechl si zprávy. Když se tam kolem 4.00 Očkay dostavil, dozvěděl se o vstupu vojsk, a přítomní dostali rozkaz zdržovat se ve svých kancelářích, přičemž očekávali příchod Sovětů do Plzně (podle Očkaye okolo 7.00) a poslouchali rozhlas.

Mezi další vyrozuměné patřil starší důstojník 1. skupiny pplk. Miloslav Will, povoláný v 7.00. Dostal rozkaz, aby se z pracoviště nevzdaloval a zůstal k dispozici (do ranních hodin 22. srpna). To se 21. srpna týkalo i důstojníka pro speciální spojení a zároveň administrativního důstojníka mjr. Vladimíra Bejvančíckého, který právě čerpal dovolenou. Musel ji přerušit a jako ostatní se po svozu (po vyhlášení bojové pohotovosti byli důstojníci k útvaru odvezeni spojkami z místa bydliště nebo z předem určeného shromaždiště) ocitl na několik dnů a nocí na pracovišti. Tam se zabýval činností jako při bojové pohotovosti (BoPo), takže nejprve připravil všechny věci na spisovně do beden

Přímý nadřízený plzeňského pracoviště ZS GŠ, náčelník 1. oddělení pplk. Karel Šnábl v hodnosti majora (foto: ABS)

a přichystal i svoje osobní věci pro případ, že by skupina musela opustit budovu. Poté podle deníku spisů vytřídoval staré dokumenty, které spolu s nepotřebnými věcmi, jako např. německým tiskem, chodil pálit do výtopny na Borech. Od příslušníků skupiny stahoval zapůjčené věci, které zrovna nepotřebovali. Šlo hlavně o předpisy, mapy aj. Dne 22. nebo spíše 23. srpna dostal od Kašpírka pokyn zabalit písemnosti těch příslušníků, kteří tehdy nebyli na pracovišti. Ty pak Kašpírek s jiným důstojníkem odvezli do garáží skupiny. Od 26. do 29. srpna dobíral Bejvančícký přerušenu dovolenou. Rekreační v Krkonoších si naopak užil jiný starší důstojník skupiny, pplk. Jiří Hampl.

Další Šnáblův pokyn Kašpírkovi zněl nevstupovat do kontaktu se

sovětskými jednotkami, zachovat klid, neprovokovat a vyvarovat se jakéhokoliv odporu. Posádková správa ovšem byla jedním z prvních míst, kam Sověti zamířili a zřídili si tu velitelství. Kašpírek tedy již 21. srpna několikrát se sovětskými důstojníky hovořil na dvoře a na chodbách: „*Jednání probíhala zcela seriózně, nabídli jsme si vzájemně cigarety a vyměňovali si názory na situaci.*⁶ *Setkal jsem se při tom s různými protichůdnými názory. Někteří sovětské důstojníky prohlašovali, že jde o cvičení, jiní prohlašovali, že byli povoláni čs. vládou,*⁷ *že přijeli proto, že tu řadí kontrarevoluce, někteří odmítali diskutovat. Vysvětlovali jsme si i to, proč lidé chápou přjezd jednotek tak podrážděně a proč nepřátelsky reagují. Sovětské důstojníky nás ubezpečovali, že se všechno dá znovu do pořádku.*⁸

Avšak zřejmě 22. srpna večer přišel sovětský velitel pohotovostní jednotky štábu velitelství a pokoušel se s asi desetičlennou ozbrojenou jednotkou vojáků obsadit kanceláře skupiny. Kašpírek proto okamžitě kontaktoval náčelníka štábu sovětského velitelství v hodnosti plukovníka, jenž byl s částí svých podřízených v kanceláři správce posádky. Naznačil mu, že skupina pracuje proti Západu i ve prospěch Sovětů a že požádal své nadřízené, aby intervenovali za opuštění posádkové správy Sověty, neboť by to mohlo dát záminku k provokacím, a hlavně vést k dekonspiraci pracoviště. Náčelník štábu mu vyhověl a jednotku odvolal. Kašpírek mu na oplátku přislíbil opětovně puštění vody na dvoře, kterou dosud nezjištěný odpůrce okupace zavřel. Sovětský plukovník pak ještě chtěl vypnout reproduktor pod oknem pracoviště, který je svým hlukem rušil. Vzhledem k tomu, že se jednalo o městský

6 Will však tvrdí, že ve skupině již od 8.00 vládla protisovětská hysterie podporovaná právě Kašpírkem, takže při sledování Sovětů na třídě 1. máje nebyla nouze o výkřiky jako „*Ivani*“ a „*Asiati*“. Byly rovněž zhotoveny fotografie s cílem je zveřejnit, ale jejich osud není znám. ABS, f. ZS GŠ, sl. 048145, Výpověď s. pplk. WILL Miloslav - 1/1 odděl., 13. 10. 1969, s. 1-2.

7 Přípravy na obsazení Československa se děly pod legendou vojenských cvičení v okolních zemích, v tomto případě ve východním Německu, odkud přijely svazky, které obsadily Plzeň a dnešní Plzeňský kraj. Původní plán okupantů počítal s tím, že konzervativní část ÚV KSČ převezme moc s využitím loajálních ministrů, případně vytvoří tzv. dělnickorolnickou vládu a oficiálním pozváním vojsk Varšavské smlouvy invazi „zlegalizuje“. To se ovšem nepodařilo.

8 ABS, f. Personální spisy MO, osobní spis pplk. V. Kašpírka, Doplněk k životopisu, 18. 5. 1970, s. 13.

Karel Bubeníček, v době popisovaných událostí v hodnosti majora, zastával po srpnu 1968 vedoucí funkce a dočkal se povýšení na podplukovníka (foto: ABS)

rozhlás, doporučil mu Kašpírek, ať se cestou správce posádky obrátí na zástupce města. V závěru jednání si vyměnili názory na celou situaci a Kašpírek byl seznámen s velitelem sovětských jednotek, který během jednání procházel místností.

Zřejmě 21. srpna pozdě odpoledne nebo ráno či dopoledne 22. srpna pplk. Gablas vyřkl slova z titulku tohoto článku. Reagoval tak na dotaz svého kolegy, staršího důstojníka 1. skupiny 4. oddělení (vševojskový průzkum) 248. provozního praporu mjr. Karla Bubeníčka (t. č. v domácím ošetřování), pověřeného současně funkcí pomocníka náčelníka zdejší krajské vojenské správy, zda si zahrají dohodnutou partičku mariáše.

Okamžitě po Bubeníčkově příchodu však svolal náčelník 1. skupiny pplk. Kašpírek asi půlhodinovou poradou. Gablas po ní Bubeníčkově řekl, že si to rozmyslel, avšak Bubeníček 1. skupinu opustil a už se tam nevrátil, protože

Ukázka z Řádného hodnocení pplk. Karla Bubeníčka z 20. srpna 1973

„V srpnových dnech těsně po vstupu spojeneckých vojsk ihned aktivně navázal styky s vedoucími funkcionáři Sovětských vojsk. Pomáhal jim v informacích i zabezpečení některých jiných potřeb. Aktivně organizoval styky ostatních soudruhů stojících na pozicích M[arxismu]L[eninismu], s funkcionáři Sovětských vojsk. Byl ve spojení s V[ojenským a]L[eteckým] P[řídělcem] SSSR [v ČSSR] gen[por. [N. M.] TRUSOVEM a s velitelem pražské komandatury, hrdinou SSSR plk. [Alexandrem Dmitrijevičem] ŠČEBLAKOVEM. Napomáhal v řadě informací i sovětským poradcům na MV. Přispěl svou činností i představitelům jednotek Střední skupiny Sovětských vojsk. Organizoval distribuci časopisu Zprávy. V r. 1968–69 aktivně spolupracoval se sovětskými představiteli na ZS [GŠ]. Při pohovoru k výměně stranických legitimací mu byla vydána nová legitimace a bylo mu poděkováno za pevné politické postoje. Aktivně a zásadově se podílel na přípravě stranických pohovorů u ostatních příslušníků ZS [GŠ].“

Zdroj: ABS, f. Personální spisy MO, osobní spis pplk. K. Bubeníčka, Řádné hodnocení za dobu od 9. 1. 1970 do 1. 8. 1973, 20. 8. 1973, s. 2.

Pozn.: Generál Trusov patřil mezi hlavní organizátory okupace na území ČSSR. Plukovník Ščeblov byl pozdějším (od října 1968?) vojenským velitelem Prahy, ale především představitelem Střední skupiny sovětských vojsk v Československu se sídlem v Praze. Časopis Zprávy byl údajně vydáván redakční radou při spojeneckých vojscích a vycházel od 30. srpna 1968. Publikoval stanoviska a názory podporovatelů okupace Československa. Karel Bubeníček začal po srpnu 1968 zastávat vedoucí funkce, byl povýšen na podplukovníka a v letech 1970–1973 působil jako zástupce čs. vojenského a leteckého přidělence v Západním Berlíně. V roce 1979 byl po dosažení věkové hranice přeložen do výslužby.

pochoopil, že mu tamní osazenstvo nevěří. Podle jeho slov proto, že se sice vzhledem k invazi dostavil na své pracoviště na krajské vojenské správě, ale pak odjel do Prahy, kde měl děti. Po návratu do Plzně jej však kolegové začali podezírat, že si jako agent Sovětů a jejich pomocníka, zástupce náčelníka II. správy MV pplk. Josefa Ripla dojel pro úkoly, a to tím spíše, že na přelomu července a srpna byl v SSSR na dovolené. Zdá se, že ho měli správně „přečteného“ (viz box).⁹

PŘESUN DO KONSPIRAČNÍHO BYTU A UKRYTÍ PÍSEMNOSTÍ

Vzhledem k pohybům invazních vojsk po ČSSR dostal Kašpírek mj. za úkol

na minimum omezit výjezdy, tedy neplnit úkoly mimo posádku Plzeň. Přesto jezdil služebním vozem po okolí Plzně a zjišťoval rozmístění Sovětů. Později tím pověřil i své podřízené. Zároveň měl vše připravit na opuštění budovy v případě naléhavé potřeby a vyvézt písemnosti do některého konspiračního bytu, aby nedošlo ke ztrátě žádného dokumentu. Tento pokyn dostal od pplk. Šnábla, jemuž jeho nadřízený, zástupce náčelníka ZS GŠ pro agenturní průzkum pplk. Josef Drong nařídil, že musí být uschovány pracovní svazky spolupracovníků a materiály, které obsahují identifikační údaje k různým osobám (např. tzv. lustráky, tedy žádosti o vyhledání osob v různých evidencích).

⁹ Tamtéž, Poznátky na 1. skupinu 1. oddělení – Plzeň, 17. 7. 1969, s. 1. ABS, f. Personální spisy MO, osobní spis pplk. K. Bubeníčka, Doplněk k životopisu, 27. 7. 1973, s. 3–4.

Tanky T-10 projíždí přes Chodské náměstí v Plzni, srpen 1968. V pozadí je vidět kostel sv. Jana Nepomuckého. (foto: AmP)

Z tohoto důvodu zřejmě ráno nebo dopoledne 22. srpna vydal Kašpírek pokyn k rozdělení pracoviště na dvě (zhruba stejné) části. Polovina, tzn. pět až šest, případně sedm¹⁰ vybraných příslušníků (pplk. Cimala, pplk. Gablas, mjr. Kott, pplk. Očkay, pplk. Will a možná i někdo další), se měla sbalit a připravit na odpolední přesun do KB v Plasech (asi 25 km severně od Plzně). Obdrželi svá přidělená motorová vozidla, část finančních prostředků, zbraně, průkazy a část radiostanic R-350 (sovětská krátkovlnná radiostanice pro spojení mezi průzkumníky a štábem). Před odjezdem Kašpírek Willovi zkontroloval dokumenty, písemnosti, finance, osobní zbraň a doklady, načež Will v doprovodu Cimaly se služebním

vozidlem odjeli ve večerních hodinách do KB. Příslušníkům skupiny tam velel Kašpírkův zástupce Gablas. Ze zde vybudovaného záložního velitelského stanoviště poté jeho osazenstvo navázalo a udržovalo spojení se spojovacím uzlem (hlavního) ústředí ZS GŠ, ale bez předávání zpráv a bez ilegálního vysílání. Tento úkol a spojovací plán dostal od Kašpírka mjr. Kott. Přestože ho Kott upozornil, že z těchto míst není spojení spolehlivé, Kašpírek na tom trval.¹¹ Podle Očkaye muži pouze poslouchali rozhlas a drželi pohotovost pro případ, že by od nich Kašpírek něco potřeboval. Dne 23. srpna večer jim pplk. Stanislav Šatra přivezl konzervy a Kottovi baterie do vysíláček. Dopoledne 24. srpna přijel znovu a předal rozkaz od Kašpírka, ať se

všichni stáhnou zpět do Plzně, což se večer stalo. Kašpírek se domníval, že pokyn obsadit KB dostal preventivně, aby v případě uzavření posádky Plzeň mohla skupina pokračovat v činnosti.

Kromě toho, že došlo k odvozu písemností do KB Plasy, byly agenturní svazky 1. skupiny (zaletované do kanystru od benzínu) také dočasně uloženy v garáži skupiny v Plzni na Slovanech. Toto opatření bylo Kašpírkovi později vyčítáno, protože nezajistil jejich střežení a garáž měla jen běžné zámky. Navíc v den vyvezení, v neděli 25. srpna, již Kašpírkova obava, že dav lidí vtrhne na Posádkovou správu kvůli přítomnosti sovětských vojáků, byla planá. Pplk. Šatra k tomu později napsal, že Kašpírek vydal (všem) rozkaz zabalit vesměs přísně tajné písemnosti, označit, komu co patří, a odnést je na učebnu skupiny. Druhý den, tedy v pondělí 26. srpna, podle Očkaye a Veverky však ještě v neděli po poledni, byly písemnosti uloženy do Šatrova a ještě do jednoho vozu, které parkovaly na dvoře posádky, načež Šatra a blíže neidentifikovaný pomocník Hora písemnosti odvezli do garáže na Slovanech, kde je přeložili do Kašpírkova vozidla. Uzamkli také garáž a klíče svému veliteli předali. Po dvou dnech je tam byl Šatra zkontrolovat. O další den až dva později byly přivezeny zpět na pracoviště a po roztrídění uloženy do jednotlivých trezorů.

10 Uvádí to starší důstojník 1. skupiny 1. oddělení 248. provozního praporu pplk. Josef Cimala. Časně ráno 20. 8. odjel služebně do Bratislavy, protože druhý den měl schůzku s agentem, jehož řídil. V noci spal v hotelu, ale průjezd tanků jej probudil, takže šel přeparkovat, aby se jeho vozu nic nestalo. Zbytek noci poté diskutoval s personálem hotelu o situaci. Ráno absolvoval plánované jednání a pak po vedlejších cestách přes Brno - Žďár nad Sázavou - Benešov dojel v ranních hodinách 22. 8. do Plzně, kde se hlásil Kašpírkovi. Od něj dostal rozkaz odevzdat dokumentaci a byl odvelen do KB. Tamtéž, osobní spis plk. J. Cimaly, Doplněk k životopisu, 12. 5. 1970, s. 3.

11 Některé vojenské radiostanice sloužily v srpnu 1968 k lokálnímu vysílání relací Čs. rozhlasu, případně regionálních zpráv a označovaly se jako tzv. svobodné vysílače. Vzhledem ke stejnému vybavení intervenujících vojsk jejich čs. obsluhy rovněž občas vstupovaly do spojení okupantů s různými výzvami nebo toto spojení rušily, stejně jako vysílání okupační stanice VLTAVA. Za normalizace byly tyto aktivity označeny za ilegální.

Shromáždění občanů před budovou Čs. rozhlasu na náměstí Míru v Plzni v srpnu 1968. Vlevo je vidět sovětský obrněný transportér BTR-152 a vpravo kanon tanku T-10. Dole současný stav. (foto: AmP / Ladislav Šíp, Filip Snášel)

Kašpírek třídil starý spisový materiál a některé dokumenty řádně ničil. I to se stalo předmětem kritiky, protože nedodržel běžný administrativní postup.¹² Vyvezení spisů bylo vyčítáno i Bejvančickému, jenž k tomu uvedl: „Jednalo se prakticky o písemnosti všech funkcionářů našeho pracoviště, z mojich (sic) písemností spisovny byly vyvezeny pouze staré deníky spisů s několika málo dosud nevytříděnými písemnostmi. Šifrový materiál a ostatní agenda spisovny z pracoviště vyvážena nebyla. Tyto písemnosti byly vyvezeny a uschovány v garážích skupiny asi po dobu třech dnů. [...] Na nesprávnost vývozu těchto písemností jsem neupozornil, a to z těch důvodů, že jsem viděl určité nebezpečí ohrožení naší budovy ze strany obyvatelstva, které se shromažďovalo před naší budovou, kde byl t. č. umístěn velitel sovětských vojsk. Občané se stále před naší budovou srocovali a mohlo i dojít k nějakému střetu a tím mohla být ohrožena i naše budova. Proto jsem proti vyvezení písemností nic nenamítal, a když jsem viděl, že ani nikdo z ostatních příslušníků pracoviště proti tomuto vývozu písemností nic neříká, každý z nich písemnosti připravil, považoval jsem toto za nutné a správné.“¹³

Will, který se po návratu z Plas měl zdržovat v místě bydliště, k tomu napsal: „Dne 25. srpna ráno na telefonickou výzvu jsem se dostavil na

12 ABS, f. Personální spisy MO, osobní spis mjr. Vladimíra Bejvančického, Doplněk k životopisu, 19. 5. 1970, s. 6; Tamtéž, osobní spis plk. J. Hampla, Doplněk k životopisu, 15. 5. 1970, s. 6; Tamtéž, osobní spis pplk. V. Kašpírka, Poznatky na 1. skupinu 1. oddělení - Plzeň, 17. 7. 1969, s. 1; Tamtéž, Příloha k řádnému hodnocení na pplk. KAŠPÍRKA Václava, 1970, s. 1; Tamtéž, Doplněk k životopisu, 18. 5. 1970, s. 11-13; ABS, f. Personální spisy MO, osobní spis plk. M. Willa, Doplněk k životopisu, 15. 5. 1970, s. 5-6; Tamtéž, osobní spis pplk. M. Kotta, Doplněk k životopisu, 13. 5. 1970, s. 3 a 6; Tamtéž, osobní spis pplk. Pavla Očkaye, Doplněk k životopisu, 21. 5. 1970, s. 2a; Tamtéž, osobní spis pplk. Karla Šnábla, Doplněk k životopisu, 13. 5. 1970, s. 5-6; Tamtéž, osobní spis pplk. Bohumila Fňukala, Doplněk k životopisu, 11. 5. 1970, s. 7; Tamtéž, osobní spis pplk. Františka Veverky, Doplněk k životopisu, 15. 5. 1970, s. 6 a 10; Tamtéž, osobní spis plk. S. Šatry, Doplněk k životopisu, 14. 5. 1970, s. 6-7.

13 ABS, f. Personální spisy MO, osobní spis mjr. V. Bejvančického, Doplněk k životopisu, 19. 5. 1970, s. 4.

Sovětsí vojáci v centru Plzně v srpnu 1968 (foto: AmP / Ladislav Šíp)

pracoviště skupiny. Náčelník skupiny mi uložil zabalit veškeré důležité dokumenty, agenturní svazky do jutového pytle, ten opatřit jmenovkou a předat ho adm[inistrativnímu] důstojníkovi s[oudruhu] Bejvančickému. Splnění úkolu jsem ohlásil a obdržel pokyn vyčkat dalších pokynů v bydlíšti. Kromě výzev, abych na pracovišti držel službu, jsem jinak využit služebně nebyl.¹⁴

Naproti tomu pplk. Josef Cimala tvrdil, že 25. srpna pracoval v kanceláři, kde písemnosti vrácené zpět na skupinu pouze třídil a rovnal ve skříni. Další den požádal o svolení dobrat si zbytek přerušené řádné dovolené, což mu Kašpírek sám doporučoval.

PODPORA ROZHLASU V PLZNI

Na Šnáblův rozkaz Kašpírek zabezpečil 21. srpna předání rezoluce

Hlavního výboru KSČ MNO-5 (stranická organizace ZS GŠ ČSLA) vyjadřující nesouhlas s okupací do Čs. rozhlasu v Plzni (dodnes sídlí na náměstí Míru), kde ji odvysílali. Miloslav Will k tomu později upřesnil, že text rezoluce z Prahy (se Šnáblovým svolením) zatelefonoval vedoucí tajemník HV KSČ MNO-5 a donedávna příslušník 1. skupiny pplk. Ladislav Škrob. Ten posléze potvrdil, že rezoluci na podporu ÚV KSČ odeslal ze ZS GŠ mezi 9.00–10.00. Když se pak Will seznámil s jejím obsahem a Kašpírek mu někdy mezi 13.00–14.00 nařídil, aby ji do rozhlasu dopravil, odmítl to s výmlouvou, že neví, kde se studio nachází, ve skutečnosti ovšem proto, že s jejím obsahem nesouhlasil.

Jeho kolega Fňukal činnost té části skupiny, která zůstala v Plzni, a předání rezoluce popsal takto: „Dne 22. 8.

1968 v ranních hodinách jsem dostal od náčelníka skupiny rozkaz pokračovat v plnění úkolů, které vyplynuly z akce, kterou jsem prováděl ve dnech 24.–29. 7. 1968. Vzhledem k tomu, že se jednalo o zpracování poměrně širokého dokumentačního materiálu, byl vydán náčelníkem skupiny příkaz, aby mně v této práci ještě pomáhali [...] pplk. Král Vladimír, pplk. Očkay Pavel [, který 22. srpna odpoledne odjel do KB Plasy] a pplk. Š[a]tra Stanislav. Jmenovaným [...] jsem přidělil ke splnění dílčí úkoly prováděné práce a společně jsme na těchto pracovali. [...] nevím přesně, který den to bylo, byl jsem v kanceláři pplk. Krále ohledně plněných úkolů a kde bylo ještě více příslušníků skupiny. Do této kanceláře přišel náčelník skupiny [Kašpírek] a ptal se pplk. Willa Miloslava, zda [...] ví, kde je budova rozhlasu v Plzni. [...]

14 Tamtéž, osobní spis plk. M. Willa, Doplněk k životopisu, 15. 5. 1970, s. 6.

pplk. Will odpověděl, že neví. Stejná otázka byla položena mně a vzhledem k tomu, že jsem skutečně nevěděl, odpověděl jsem [...], že taktéž nevím. Na toto řekl náčelník skupiny pplk. Královi - ,Vladimíre, vy jste plzeňák (sic) a víte, kde tato budova je, vezmete si auto a zavezete tam Bohuše a předáte tam rezoluci, kterou zasílá HV KSČ MNO-5.' [...] Po tomto určení jsme odešli s pplk. Králem do kanceláře náčelníka skupiny, kde mně [...] předal [...] rezoluci. [...] rezoluci jsem přijal a odejeli jsme s pplk. Králem k budově rozhlasu v Plzni. Vzhledem k velkému počtu osob před budovou [...] jsme nechali auto stát v boční ulici a k budově šli pěšky. Vchod [...] byl uzavřen železnou mříží, za kterou stál starší muž v bílém plášti a tento se nás ptal, co si přejeme. Na toto jsem mu odpověděl, že máme předat nějakou rezoluci. Na tomto základě nás onen muž uvedl do prvního poschodí budovy rozhlasu a zavedl nás k nějakému mladíku s tím, že mu řekl, že neseme rezoluci. Tomu jsem uvedený list papíru předal a on si ji četl. Pravděpodobně ji nemohl přečíst, a proto mne požádal, abych mu ji přečetl. Toto jsem odmítl s tím, že nevím, o jakou rezoluci se jedná, a že mým úkolem bylo ji předat a nic jiného. S tím jsme odešli...¹⁵

Kašpírek dostal rozkaz zjistit, jestli v rozhlase nepotřebují půjčit vozidla nebo radiostanice k soustředování zpráv, ale rozhlasáci pomoc odmítli. První část rozkazu prý 23. srpna zajišťoval pplk. Šatra s pplk. Králem. Ale ani Šatrovi se nechtělo splnit Kašpírkův úkol nabídnout rozhlasu výpomoc auty i s řidiči, a tak se prakticky opakovala scéna s Willem a Fňukalem, včetně pouti ke vchodu s mříží a dotazu u zaměstnance v bílém plášti. Jen reakce byla tentokrát záporná, takže se oba s ulehčením vrátili ohlásit to Kašpírkovi. Něco podobného se podle mjr. Kotta událo asi už 22. srpna. Kott informoval Kašpírka, že radiostanice R-350 je určena pro speciální spojení, nikoliv pro

běžný provoz, ale Kašpírek na splnění rozkazu trval. Kott tedy odjel k budově rozhlasu, kde se před vchodem nacházel „dav vlasatců a mládeže“, a u zamřížovaného vchodu se dost možná stejného technika zeptal, jestli nepotřebují radiostanice. Když mu na dotaz upřesnil, že jsou zvláštní, dotyčný nabídku odmítl. Kott se pak rychle vrátil a sdělil to Kašpírkovi.¹⁶

NEPOUŽITÉ RADIOSTANICE

Šnábl, zřejmě podle pokynu plk. Dronga, měl pro jiného - neupřesněného - příslušníka ZS GŠ „soudruha Tesaře“ (mohlo by se jednat o pplk. R. Tesaře z týlového 13. oddělení ZS GŠ) zajistit jeden pár (2 kusy) směrové stanice R-352 (malá sovětská krátkovlnná radiostanice pro průzkumné jednotky) se zdroji. Nařídil proto Kašpírkovi, aby je odeslal kurýrem do Prahy na 1. oddělení. Po převzetí předal Šnábl radiostanice svému zástupci pplk. Antonínu Sochovi a od něj je převzal Tesař, který je prý zanedlouho vrátil.

Až v roce 1970 se Socha dozvěděl, že vysílačky byly určeny pro tzv. Vysočanský sjezd KSČ

Socha si myslel, že jsou pro spojení mezi jednotlivými skupinami 2. oddělení (strategický průzkum nelegálů; zpravidla šlo o příslušníky zpravodajské služby pracující v zahraničí pod falešnou identitou), kde se většina příslušníků oddělení zdržovala mimo hlavní budovu.

Až v roce 1970 se Socha dozvěděl, že byly určeny pro tzv. Vysočanský sjezd KSČ. Podle Kašpírka ale obě vysílačky měly údajně posloužit ke spojení mezi budovami ÚV KSČ a Národního shromáždění, netušil ovšem, stejně jako Socha, zda k tomu opravdu došlo, zvláště když se mu stanice vrátily s nezformátovanými zdroji.

Podrobné vyjádření pplk. Fňukala, který je do Prahy odvezl, potvrzuje, že k jejich použití nemohlo vůbec dojít: „[Dne] 23. 8. a nebo 24. 8. 1968 v ranních hodinách zavolal náčelník skupiny mne, pplk. Krále a pplk. Šatru do své kanceláře, kde nám řekl, že dostal od náčelníka oddělení z Prahy rozkaz dopravit do Prahy na oddělení radiostanice, a vyzval nás, abychom se přihlásili. [...] Vzhledem k tomu, že jsem měl rozdělanou výše uvedenou práci na úkolech, tak jsem se nehlásil a přihlásili se pplk. Král a pplk. Šatra. [...], ale náčelník skupiny řekl ‚Bohuši, ty stanice zavezete do Prahy vy a odevzdáte je náčelníkovi oddělení.‘ Toto vyjádření náčelníka skupiny jsem bral jako rozkaz. [...] Potom mně byly náčelníkem skupiny předány dvě radiostanice typu R-352, které jsem uložil pod záložní pneumatiku v kufru auta, a tak jsem je přepravil do Prahy. Cestou jsem kontrolován nebyl.

[...] Po příjezdu do Prahy na 1. oddělení hlásil jsem náčelníkovi oddělení, že jsem přivezl [...] radiostanice. [...] radiostanice jsem měl uloženy ve sportovním vaku. Náčelník oddělení někam telefonoval a asi za 5 minut přišel na oddělení s. TESAR a po dohovoru s náčelníkem oddělení prohlásil, že mne zavede tam, kde uvedené stanice předám. Nasedl ke mně do vozidla a odejeli jsme do n[árodního] p[odniku] Tesla Praha-Karlín a zde s. Tesař řekl, že zde budou stanice předány. Potom odešel do závodu a já jsem čekal ve vozidle na ulici. Asi za 5 minut se s. Tesař vrátil s tím, že osoba, která má stanice převzít, není přítomna a že musíme čekat. Čekali jsme asi 30 minut a potom šel s. Tesař znovu telefonovat a na tomto základě jsme byli uvedeni do závodu, a to členkou závodní stráže, která nás zavedla do kanceláře ve správní budově. V této kanceláři byla pouze jedna osoba - nějaký inženýr, jehož jméno si nepamatuji, a tomuto jsem uvedené stanice předal. Tento inženýr mne požádal, abych mu ukázal, jak se se

15 Tamtéž, osobní spis pplk. B. Fňukala, Doplněk k životopisu, 11. 5. 1970, s. 7-8.

16 Tamtéž, osobní spis pplk. M. Kotta, Doplněk k životopisu, 13. 5. 1970, s. 6.

Problematický spolupracovník

Nezvyklou „příhodu“ se spolupracovníkem „typ-adresa“ (spolupracovník ve fázi prověřování, zda je vhodný pro práci „agent adresa“, tedy že na jeho legální adresu budou ze zahraničí v případě potřeby zasílány zprávy od jiných agentů) zažil pplk. Veverka 26. srpna. Manželka mu totiž sdělila, že ho sháněl jistý Heřmanský. Veverka se proto za ním vypravil do bytu, protože předpokládal rozhovor o výjezdu Heřmanského do zahraničí, ale byl zaskočen, když mu dotyčný oznámil: „*PODÍVEJTE SE, MÁME NĚKOLIK LIDÍ POHROMADĚ, MÁME VYSÍLAČKU OD SVAZARMU, A BUDETE-LI NĚCO POTŘEBOVAT VY NEBO VAŠI ZNÁMÍ, JSME OCHOTNI VŠE SPLNIT, I TŘEBA NĚKOHU LIKVIDOVAT.*“ [...] *Optal jsem se ho, kdo všechno tam je a kolik je jich a proč to všechno dělají. Adresa odpověděla: „NE, TO VÁM NEMOHU ŘÍCI, NEMÁM K VÁM DŮVĚRU, TO BYCH SE MUSEL OPTAT OSTATNÍCH, ALE TO BY NEBYLO HNED, NEJDE TO.*“ Veverka se poté Heřmanskému jeho úmysly snažil rozmluvit s tím, že při cestě do zahraničí může pro ČSSR udělat mnohem víc. Na to „...prohlásil HEŘMANSKÝ, nic jsem Vám neřekl, o ničem nevíte, jinak máme také své možnosti.“

I přes tuto skrytou hrozbu ze strany Heřmanského Veverka neváhal a vše hned nejdříve oznámil Kašpírkovi a poté v říjnu 1968 příslušníkům VKR.

Zdroj: ABS, f. Personální spisy MO, osobní spis pplk. F. Veverky, Doplněk k životopisu, 15. 5. 1970, s. 11.

Pozn.: Nabídka Heřmanského ohledně pomoci Veverkovi proti okupantům bude předmětem dalšího zkoumání.

stanicí zachází, ale vzhledem k tomu, že stanice neměly zdroje (sic), nebylo seznámení provedeno. Přesto si tam uvedené stanice ponechal s tím, že se pokusí nějaké zdroje připravit a že si to dají sami dohromady. Celý pobyt v této kanceláři trval asi 10 minut a potom jsme odešli zpět k vozidlu. Já jsem zavezl s. Tesaře zpět k budově 1. oddělení a odejel jsem do Plzně. [...] Teprve později jsem se dozvěděl od bývalého tajemníka HV KSČ MNO-5 [pplk. Ladislava

Škroba], který o tomto hovořil při jednom z jeho pobytů na skupině, že byly stanice určeny pro spojení pro XIV. sjezd [KSČ]. [...] pokud se týká uvedeného inženýra v n. p. TESLA Praha-Karlín, že tento mně podepsal potvrzení o příjmu stanic, které však nemám k dispozici. Toto potvrzení jsem po návratu předal náčelníku skupiny.“¹⁷ Podobně se později vyjádřil i mjr. Kott.¹⁸

Tato vyjádření, kromě některých rozporů s výše uvedenými tvrzeními,

také nastolují otázku, kde a proč zůstaly tyto radiostanice uložené až do roku 1969, než je pplk. Fňukal dopravil zpět do Plzně.

TAJNÁ CESTA PŘES HRANICE

Na Šnáblův popud Kašpírek dočasně zastavil agenturní činnost,¹⁹ než znovu dostal pokyn k jejímu obnovení. Přítomnosti většiny příslušníků na pracovišti měl využít k plnění úkolů v kancelářích, dále hlásit situaci ve městě i nejbližším okolí a udržovat styky se zpravodajskými odděleními 12. brigády Pohraniční stráže (PS) v Plané a 9. brigády PS v Domažlicích, od nichž mohl zjišťovat poznatky o pohybu amerických a západoněmeckých jednotek v SRN.²⁰

Dále měl Kašpírek ověřit možnost vysazení nejmenované osoby do SRN (zpravodajské složky měly na státní hranici vytipovaná místa, kde šlo tajně převádět osoby do sousedního státu) v úseku plánské brigády PS. Zvláštní komise ZS GŠ v roce 1970 zjistila, že pplk. Gablas na brigádě zjišťoval, jak bývalého vedoucího 8. oddělení (státně-administrativního) ÚV KSČ genpor. Václava Prchlíka ilegálně převést do SRN. Úkol měl dostat od vedoucího tajemníka HV KSČ MNO-5 pplk. Škroba. Při vyšetřování se neprokázalo, že by Kašpírek věděl, že půjde o Prchlíka, ale podle svědectví pplk. Veverky²¹ o tom lze pochybovat.

Je možné, že se to Kašpírek dozvěděl, když pplk. Škrob neupřesněného

¹⁷ Tamtéž, osobní spis pplk. B. Fňukala, Doplněk k životopisu, 11. 5. 1970, s. 8-9.

¹⁸ „...upozornil jsem pplk. Kašpírka, že stanice jsou neprovozušochpné, protože speciální zdroje jsou dosud nové a nepoužité a že vyžadují zformátování. Kašpírek na toto řekl, že za bezvadný stav zodpovídám, a poté byly obě soupravy r[a]d[io]stancí odvezeny pplk. Fňukalem do Prahy. [...] Bylo mně jen divné, proč od nás z Plzně jsou dopravovány radiové stanice do Prahy, když pražská složka spolu se 6. odd. disponují stejnými rdstanicemi.“ ABS, f. Personální spisy MO, osobní spis pplk. M. Kotta, Doplněk k životopisu, 13. 5. 1970, s. 6.

¹⁹ Will s Cimalou uvádí, že agenti v zahraničí, pokud s nimi bylo rádiové spojení, obdrželi šifrovanou zprávu, aby přešli do klidu, a spolupracovníkům na čs. území se mělo sdělit, že se Sověty nespoulupracujeme. ABS, f. ZS GŠ, sl. 048145, Výpověď s. pplk. WILL Miloslav - 1/1 odděl., 13. 10. 1969, s. 1. Tamtéž, Situace na skupině 1/1, 14. 10. 1969, s. 1.

²⁰ ABS, f. Personální spisy MO, osobní spis pplk. M. Kotta, Doplněk k životopisu, 13. 5. 1970, s. 6; Tamtéž, osobní spis mjr. V. Bejvančického, Doplněk k životopisu, 19. 5. 1970, s. 6; Tamtéž, osobní spis plk. J. Cimaly, Doplněk k životopisu, 12. 5. 1970, s. 3; Tamtéž, osobní spis pplk. K. Šnábla, Doplněk k životopisu, 13. 5. 1970, s. 6; Tamtéž, osobní spis plk. Josefa Sochy, Doplněk k životopisu, 26. 5. 1970, s. 5; Tamtéž, osobní spis plk. M. Willa, Doplněk k životopisu, 15. 5. 1970, s. 4-5; Tamtéž, osobní spis plk. S. Šatry, Doplněk k životopisu, 14. 5. 1970, s. 7; Tamtéž, osobní spis V. Kašpírka, Poznatky na 1. skupinu 1. oddělení - Plzeň, 17. 7. 1969, s. 1; Tamtéž, Příloha k řádnému hodnocení na pplk. KAŠPÍRKA Václava, 1970, s. 1; Tamtéž, Doplněk k životopisu, 18. 5. 1970, s. 11-13; ABS, f. ZS GŠ, Příloha k čj. 002134T, Záznam z pohovorů a různé 1969, Záznam o pohovoru s pplk. Škrobem, 22. 10. 1969, s. 3.

dne přijel do Plzně a informoval shromážděné příslušníky skupiny o odvolání náčelníka ZS GŠ genmjr. Oldřicha Burdy (stalo se tak 24. srpna po stížnostech Sovětů). Poté, co jim sdělil důvody a některé souvislosti, žádal od nich, aby s tím vyjádřili nesohlas. To se stalo formou rezoluce, v níž Kašpírek navrhl úpravu, že jen podle toho, co se dozvěděli od Škroba, se jim toto rozhodnutí jeví jako nesprávné. Následný osud rezoluce však mu již nebyl znám.

Totéž platí i o tajemstvím opředěném úletu pplk. Vladimíra Chadalíka s vrtulníkem Mi-1M z Havlíčkova Brodu do západoněmeckého Straubingu ráno 21. srpna. I zde se spekuluje o zpravodajském úkolu, jímž mohl být Chadalík pověřen. Zda jde o náhodu, nebo o souvislost s plzeňským případem organizace tajného přechodu státní hranice, se snad ještě časem ukáže.

Kašpírek rovněž řídil činnost pátračů, kteří zůstali na pracovišti v Plzni, kde zpracovávali dříve získané materiály ze SRN.²² Zajistil kontaktování sítě spolupracovníků na našem území a výzvu agentům v zahraničí k další spolupráci, aby tak zabránil pokračování zbytečných ztrát v těchto sítích nebo jejich odhalení. Zúčastnil se i porady v Praze, kde pplk. Šnábl informoval přítomné o jednáních našich představitelů v Moskvě (22.–26. srpna).²³ Osobně se informoval o situaci v příhraničním prostoru domažlické brigády PS v souvislosti s přípravou

Úlet pplk. Chadalíka

V časných ranních hodinách 21. srpna 1968 uletěl s vrtulníkem Mi-1M velitel 4. vrtulníkové letky (podřízena 4. tankové divizi v Havlíčkově Brodě) pplk. Vladimír Chadalík do SRN. Přes zákaz jakéhokoliv startu letadel si pod záminkou průzkumu počasí nechal připravit stroj a vzletl. Spekuluje se, že dostal za úkol po cestě vyzvednout neupřesněnou osobu se zpravodajským posláním, kterou měl dopravit na Západ. Po přistání ve Straubingu si jej k výslechu převzala CIA. Podle některých svědectví se jí Chadalík zavázal ke spolupráci a obdržel pokyny pro spojení s kontaktní osobou. Když si však uvědomil vážnost situace, utekl na jugoslávské velvyslanectví, kde mu umožnili odletět do Jugoslávie. Do ČSSR se vrátil po deseti dnech.

Za tento úlet byl v roce 1969 podmínečně odsouzen a o rok později degradován a vyhozen z armády. Se svou nenaplněnou spoluprací s CIA se bohužel svěřil člověku, který byl spolupracovníkem Vojenské kontrarozvědky (VKR). V roce 1975 byl tak nakonec odsouzen do vězení na tři a půl roku. Po propuštění našel uplatnění pouze v dělnických profesích.

Zemřel v roce 1987 ve věku 64 let. Po listopadu 1989 se in memoriam dočkal plné rehabilitace, povýšení na plukovníka i vrácení všech vyznamenání.

Zdroj: BREZINA, Ivan: Tajemná mise: český důstojník odletěl 21. srpna 1968 vrtulníkem do Německa. *iDnes.cz*, 30. 8. 2018 – viz https://www.idnes.cz/xman/styl/podplukovnik-vladimir-chadalik-odlet-do-staubingu-nemecka-okupace-invaze-1968.A180824_111459_xman-styl_fro (citováno k 13. 7. 2023). Doplněno informacemi Chadalíkova obhájce JUDr. Miroslava Kříženeckého přednesenými 11. 11. 2017 v Havlíčkově Brodě během „Veřejné rozpravy“, tentokrát na téma Tajuplná mise Vladimíra Chadalíka ze dne 21. srpna 1968 (záhadný úlet).

na aktivování spolupracovníků v příhraničí. Na MěNV v Plzni byl přítomen jednání ohledně přemístění skupiny na náměstí v Plzni do objektu vedle radnice.²⁴

Podle Bubeníčka, který se to dozvěděl od Willa, vyslala 1. skupina delegaci k Oddělení VKR

19. motostřelecké divize (posádka Plzeň). Delegation měla prý za cíl přesvědčit velení VKR, aby páliho svazky a nedošlo tak k zatýkání lidí, které VKR prošetřovala, příslušníky NKVD (správně KGB). Bubeníček sice nevěděl, jestli byly svazky páleny, ale náčelník správy StB Plzeň pplk. Jiří

21 Veverka tvrdí, že 6. 9. 1968 dostal od Kašpírka za úkol odvést Gablase na zpravodajské oddělení 12. brigády PS, kde se Gablas vyptával na Prchlíkovo převedení, ale dostal zamítavou odpověď. Po návratu do Plzně o tom Gablas informoval Kašpírka. Veverka později vše sdělil pracovníkům 17. oddělení (agenturní evidence) ZS GŠ, příslušníkům VKR i při stranickém pohovoru. ABS, f. Personální spisy MO, osobní spis pplk. F. Veverky, Doplněk k životopisu, 15. 5. 1970, s. 11–12.

22 Např. pplk. Veverka zpracovával materiály k předčasně ukončené schůzce s agentem v KB Hluboká, kde 23. 8. provedl úklid a 29. 8. tam i jinde připravoval schůzku s dalším spolupracovníkem. Tamtéž, Doplněk k životopisu, 15. 5. 1970, s. 10.

23 Dne 27. 8. 1968 po návratu delegace prezidenta Svobody a unesených čs. představitelů (a po jejich projevech v rozhlasu) se konala na skupině členská schůzka KSČ, kde se Šatra a Veverka před ostatními progresivními členy diplomaticky vyjadřovali k nastalé situaci, ačkoliv zastávali konzervativní stanoviska. Naproti tomu si prý mládež na ulici 1. máje nebrala servítky a kromě plakátu s nápisem „Zrada“ vykřikovala různá hesla. Tamtéž, s. 6. ABS, f. Personální spisy MO, osobní spis plk. S. Šatry, Doplněk k životopisu, 14. 5. 1970, s. 5.

24 ABS, f. Personální spisy MO, osobní spis plk. S. Šatry, Doplněk k životopisu, 14. 5. 1970, s. 12. Tamtéž, osobní spis plk. Oldřicha Gablase, charakteristika, nedatováno, list č. 81. Tamtéž, Řádné hodnocení, 22. 4. 1970, s. 3 a 5. SCHNEIDER, Jan: Tajemná mise podplukovníka Chadalíka 21. srpna 1968. *Lidovky.cz*, 25. 11. 2017 – https://www.lidovky.cz/ceska-pozice/tajemna-mise-podplukovnika-chadalika-21-srpna-1968.A171122_164224_pozice-tema_lube (citováno k 13. 7. 2023).

Podplukovník Václav Kašpírek ještě v hodnosti majora (foto: ABS)

Novotný mu potvrdil, že se delegaci podařilo značně ovlivnit myšlení příslušníků VKR. O této akci se ovšem nikdo jiný z příslušníků 1. skupiny nezmiňuje, ani samotný Will.²⁵

DALŠÍ OSUDY ZPRAVODAJCŮ

Na první pohled by se mohlo zdát, že o srpnu 1968 po 55 letech již všechno víme a že vše již bylo napsáno. V obecné rovině to tak možná – skoro – i je. Osudy příslušníků 1. skupiny 1. oddělení 248. provozního praporu v Plzni a jejich kolegů však na zdánlivě nezajímavém – lokálním – příkladu ukazují, že je stále o čem bádát a stále nad čím přemýšlet. I díky ochotě archivářek a archivářů z Archivu bezpečnostních složek se totiž podařilo poskládat detailní obrázek činnosti přibližně tuctu vojenských zpravodajců v neobvykle pestré škále a šíři.

Příslušníci 1. skupiny se pod vedením pplk. Kašpírka postavili na odpor okupaci a využili k tomu i svou specializaci. V rámci armády se prakticky všude přijímaly různé rezoluce

Václav Kašpírek

Václav Kašpírek se narodil v roce 1927. Jako administrativní úředník nastoupil v roce 1949 vojenskou základní službu a u armády již zůstal. Do poloviny 50. let sloužil u ženistů, než jej přemístili k Zpravodajské správě, kde pracoval jako náčelník složky u agenturního průzkumu. Zmiňované 1. skupině 1. oddělení velel od roku 1966 a pokračoval na této pozici i po reorganizaci až do svého vyřazení na konci roku 1970. Následně dělal skladníka v Potravinách Plzeň. Po roce 1989 byl rehabilitován a povýšen na plukovníka.

na podporu legálních orgánů a proti okupaci. Na kasárna se malovala hesla a tiskly se letáky. Také se provozovaly a zapůjčovaly radiostanice vhodné pro retranslaci vysílání Čs. rozhlasu.

Zmíněné radiostanice R-352 a R-350 však byly speciálně vyvinuté pro průzkumníky, takže k tomuto účelu nemohly sloužit. Byly vhodné spíše pro utajené předávání zpráv mezi jednotlivci na několikakilometrovou vzdálenost, např. jako náhrada za telefonní linky, případně při přechodu představitelů legálních orgánů do ilegality nebo při partyzánském způsobu boje. Na to ovšem nedošlo.

U vojenských útvarů, stejně jako u 1. skupiny, se v různé míře provádělo sledování okupačních vojsk. Cílem bylo zjistit jejich rozmístění, druh i sílu a změny v dislokaci. Sporadicky se u armády ukrývaly utajované písemnosti, ale odchod do konspiračních bytů byl zcela výjimečný, protože vojáci jimi nedisponovali a museli zůstat v kasárnách, případně ve výcvikových prostorech. Přesunovat se mohli jen neozbrojení muži se souhlasem invazních vojsk. To se týkalo i další zpravodajské a agenturní práce, kterou mohla provádět jen VKR. Ovlivnění jejich příslušníků, pokud by se ho podařilo dohledat právě v materiálech VKR, by bylo rovněž neobvyklé. Naproti tomu 1. skupina se v této době vůbec nezabývala typickou činností nařízenou

vojákům veliteli – přechodem techniky na zimní provoz.

Další – posrpnové – osudy příslušníků 1. skupiny (pokud jsou doloženy v jejich osobních spisech) se odvíjely různě. Vladimír Bejvančický byl jako politicky nevyhovující propuštěn v roce 1971. Postupně pracoval v Plzni jako skladový dělník v Technomatu, strojník na Městské vodohospodářské správě a elektrikář u Západočeských vodovodů a kanalizací, poté jako horník v Západočeských uhelných dolech ve Zbůchu. Jeho syn se nedostal na vysokou školu. Do důchodu odešel v roce 1987. V rámci rehabilitací byl v roce 1990 povýšen na podplukovníka a vyznamenán. Josef Cimala se v roce 1969 po reorganizaci přesunul do vedoucí funkce, kterou zastával až do roku 1982, kdy byl povýšen na plukovníka, avšak zanedlouho zemřel. Oldřich Gablas si při reorganizaci v letech 1969–1970 nakrátko polepšil a zastával vedoucí funkci, ale před koncem roku 1970 musel jako nevyhovující odejít. Poté vystřídal řadu zaměstnání. Byl dělníkem v Západočeských pekárnách Plzeň, řidičem Krajského dopravního střediska Plzeň, zásobovačem Okresního stavebního podniku (OSP) Plzeň-jih, razičem tunelů Městského stavebního podniku Plzeň, topičem OSP Plzeň-jih a stavebním dělníkem a řidičem Služeb města Plzně. Od roku 1989 byl v důchodu. V roce 1990 byl rehabilitován a mimořádně povýšen

²⁵ ABS, f. Personální spisy MO, osobní spis pplk. V. Kašpírka, Poznatky na 1. skupinu 1. oddělení – Plzeň, 17. 7. 1969, s. 1.

Sovětská vojska s obrněnými transportéry BTR-152 hlídají u tiskárny *Pravdy* v Plzni v srpnu 1968 (foto: AmP / Ladislav Šíp)

na plukovníka. V letech 1992–1993 byl na vlastní žádost (na 13 měsíců) znovu přijat do armády ke zpravodajcům a poté definitivně přeložen do výslužby. Bohumil Fňukal byl potrestán stranickou důtkou a kvůli svému podílu na protiokupační činnosti musel na přelomu let 1974–1975 opustit ZS GŠ. Sloužil pak v ČSLA do roku 1980, kdy odešel do výslužby. Jiří Hampl zastával od roku 1969 vedoucí funkce a byl povýšen na plukovníka. V letech 1970–1977 působil jako zástupce vojenského a leteckého přidělence v USA a v letech 1978–1982 jako vojenský a letecký přidělenec v Alžírsku. Na konci roku 1986 byl po splnění věkové hranice propuštěn do výslužby a od roku 1987 začal pracovat v Československém svazu protifašistických bojovníků. Václav Kašpírek byl jako nevyhovující propuštěn v roce 1970 (viz box). Miloslav Kott si nijak nepolepšil. Až v roce

1979 byl povýšen na podplukovníka a zhruba rok působil ve vedoucí funkci, než byl koncem roku 1983 propuštěn ze služebního poměru a stal se z něj důchodce. Vladimír Král pomalu stoupal ve vedoucích pozicích, až se stal zástupcem náčelníka oddělení. V roce 1982 byl povýšen na plukovníka. Koncem roku 1990 byl po splnění nároků na důchod propuštěn do zálohy. Pavel Očkay se sice povýšení nedomáhal, ale vedoucí funkce dosáhl již v roce 1969. Před koncem roku 1979 byl také on kvůli věku přeložen do zálohy. Stanislav Šatra si zásadně nepolepšil. V roce 1982 byl povýšen na plukovníka a v roce 1986 jej po třech letech přesluhování propustili do zálohy. František Veverka musel za trest v roce 1973 odejít od ZS GŠ. Nejdřív sloužil na Okresní vojenské správě v Hradci Králové a poté v Havlíčkově Brodě, kde nakonec zastával funkci náčelníka mobilizačního

oddělení a zástupce náčelníka této správy. V roce 1986 byl pro věk s počtami propuštěn do zálohy. Miloslav Will v roce 1970 vystřídal Kašpírka v čele 1. skupiny. Posléze byl povýšen na plukovníka a v letech 1976–1981 se stal vojenským a leteckým přidělenцем ČSSR v Rakousku. Po návratu sloužil jako náčelník oddělení, než byl po splnění nároku na důchod v roce 1986 přeložen do zálohy.

DANIEL POVOLNÝ (1972) absolvoval FF UK v Praze, obor historie, postgraduálně studoval historii na FF UHK v Hradci Králové. V současnosti pracuje v Ústavu pro studium totalitních režimů a Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. V minulosti působil také ve Vojenském historickém ústavu. Je autorem a spoluautorem dvou desítek publikací.